



Leerlingen ontdekken hun kwaliteiten met theorie én praktijk

Pilotscholen ontwikkelen nieuw praktijkgericht programma

Door Carolien Nout, Juni 2021

Verbreden, verdiepen, verbinden. Het klinkt misschien abstract, maar het zijn kernwoorden voor het praktijkgerichte programma in het vmbo. Dat zegt Dave Arts, teamleider bij Metameer Jenaplan in Boxmeer, een van de 136 pilotscholen die het vernieuwende onderwijsprogramma ontwikkelen. Samen met curriculumexpert Bas Trimbos (SLO) reflecteert hij op de eerste stappen in een dynamisch en spannend proces.

Voor Bas Trimbos is het een prettig weerzien op de school waar hij zelf jaren geleden leraar Engels en Frans was. “Het voelt nog steeds vertrouwd”, zegt hij, rondkijkend in de ruime aula met frisrode kleuren. Nu ondersteunt hij als curriculumexpert een twintigtal pilotscholen die het praktijkprogramma Informatietechnologie (IT) ontwikkelen. Dave Arts, die zijn loopbaan begon als leraar Duits, zorgt snel voor een verse koffie en een gesprekstafel. Hij is behalve teamleider ook projectleider

Sterk Techniek Onderwijs op deze school met vestigingen in Stevensbeek en in Boxmeer, een klein dorp vlakbij de Duitse grens, onder Nijmegen. En een bevlogen onderwijsman: “Mijn hart ligt bij het beroeps- en praktijkgerichte onderwijs, daar vindt het échte leren plaats. Dat je leerlingen kunt laten floreren als je ze niet alleen met hun hoofd, maar ook met hun hart en handen laat leren. Zo ontdekken ze waar hun kwaliteiten liggen en hoe ze die kunnen inzetten.”

Leren van elkaar

De pilot is een spannende zoektocht die moet leiden tot een inspirerend onderwijsprogramma, met een mix van algemene vakken en praktijkvakken, aldus Dave. Een belangrijke plaats daarin hebben echte opdrachten van opdrachtgevers uit bedrijven en instellingen, waar leerlingen mee aan de slag gaan. Dat werkt motiverend en het helpt bij een goede keuze voor vervolgonderwijs of een beroep. Metameer Jenaplan Boxmeer is een van de

‘Echte opdrachten van bedrijven en instellingen waar leerlingen mee aan de slag gaan’

136 pilot- scholen die worden begeleid door ontwikkelgroepen. Ze wisselen kennis en informatie uit op (online) bijeen- komsten. Een week eerder gebeurde dat voor scholen die zich op Informatietechnologie richten.

Bas: “Wat vind jij van deze bijeen- komsten en hoe ervaar je de onder- steuning vanuit de ontwikkelgroep?”

Dave: “Ik zie dat scholen sterk verschillen in hun ontwikkeling, sommigen staan nog aan het begin. Dat betekent dat de ondersteuning van de ontwikkel- groepen ook flexibel moet zijn. Het bij elkaar brengen van mensen, het stellen van motiverende en onderzoekende vragen: dat helpt ons. Op de online bijeenkomsten pitcht elke school zijn aanpak. Het is interessant maar ik zie wel uit naar live ontmoetingen, dan kun je beter napraten. Ook collegiale visitaties vind ik belangrijk.”

Bas: “Die zijn inderdaad in voorbe- reiding. En ja, een goed gesprek voeren werkt altijd verhelderend. Zie het maar als een vorm van feedback. Dat je met je gesprekspartner op een later moment weer even terugpakt; bespreekt wat je gezien hebt, wat je ervan vindt en wat bruikbaar is in je eigen ontwerp. Alleen al door die vragen te stellen, maak je een gedachtesprong.”

Informatietechnologie

Dave knikt bevestigend. De school koos voor Informatietechnologie in deze pilot, een vak dat sowieso aan een opfrisbeurt toe was, aldus Dave: “Het had geen duidelijk gezicht, het raakte de leerlingen niet. Het was te smal,

er waren te weinig verbindingen met andere vakken. Daarom komt de pilot op een goed moment, om IT als programma te verbreden, want het heeft wel toegevoegde waarde. We willen onze leerlingen in het tweede jaar al laten kennismaken met IT, in de derde krijgt het meer inhoud en kunnen leerlingen kiezen of ze het in de vierde willen afsluiten.”

De uitdaging: zoeken naar verbinding

Bas: “Hoe zie jij die verbinding concreet?”

Dave: “Dienstverlening & Producten (D&P) en Technologie & Toepassing (T&T) zijn brede praktijkgerichte programma’s. Aan beide zijn IT-vraag- stukken verbonden, maar die zitten er nu nog niet goed genoeg in. In het nieuwe praktijkgerichte programma is IT geen vreemde eend meer in de bijt, maar versterkt het ook de brede profielen. Daar kijken we nu goed naar in deze pilotfase. Je geeft er daarmee veel meer kleur aan. En dat helpt leerlingen om straks een goede keuze te maken voor een vervolgopleiding. Verbindingen zijn ook mogelijk bij Zorg & Welzijn. We hebben een toonaan- gevend bedrijf in de buurt dat zich richt op medische vraagstukken, zoals protheses. Zij zeggen: op praktisch elke

zorgvraag is een technologisch antwoord. Als je de leerlingen die verrijking kunt meegeven dan ben je pas echt goed met LOB bezig.”

Bas: “Welke onderdelen van de conceptexamenprogramma’s vind jij het belangrijkste?” Dave: “Leren gaat deels om persoonlijke vaardigheden maar ook om inhoud van uitdagende aard. En dat ontbreekt nog wel eens bij brede praktijkgerichte programma’s. Je hebt inhoud van hoog niveau nodig. Als je kijkt naar het rijtje examen- onderdelen van A tot en met F, dan geldt voor de profielen D&P en T&T dat we meer verdieping en verbinding willen geven aan programmaspeci- fieke kennis en vaardigheden en aan praktijkvraagstukken: E en F dus.”

Bedrijven en docenten: dat kan samen veel sterker

Om leerlingen interessante praktijk- opdrachten aan te bieden zijn goede contacten met bedrijven en instellingen nodig. Metameer heeft die relaties in het Land van Cuijk en Noord-Limburg – ook vaak via ouders - bijvoorbeeld met installatie- en technische bedrijven en in de zakelijke dienstverlening. Agrarische bedrijven zijn er van oudsher, maar de ontwikkeling van technologiebedrijven is booming, aldus Dave. “Als je ziet hoe die zich profileren!

Ze zijn geïnteresseerd in onze talent- volle leerlingen. En van onze kant zoeken wij weer goede docenten op dat gebied. Dat is een grote uitdaging.” Bas: “Bedoel je dat je ze als gastdocent wilt inschakelen?” Dave: “Nee, dat is niet genoeg. We willen vakmensen uit

‘Alleen al door die vragen te stellen, maak je geen gedachtesprong’

die bedrijven sterker aan ons binden, met een hybride baan bijvoorbeeld. Sommigen zouden best een tijdje in het onderwijs willen werken. We hebben inmiddels contact met lerarenopleidingen, om te kijken hoe we dat vorm kunnen geven. Belangrijk is ook dat mensen uit die bedrijven samen met ons de inhoud van het vak willen ontwikkelen. We zoeken daar kwalitatief sterke vraagstukken, vanuit de praktijk van T&T en in verbinding met IT. Het gaat ons om duurzame relaties, voor de langere termijn. Wij willen niet een school zijn die aanklopt voor eenmalig projectjes.”

Resultaten

Een sterker praktijkprogramma motiveert leerlingen en moet tot zichtbare resultaten leiden, zoals betere keuzes voor een vervolgopleiding en minder studie-uitval.

Bas: “Hoe kun je dat aantoonbaar maken? Hoe verwerken leerlingen hun groei en keuzes in een portfolio? Mijn idee is dat een leerling onafhankelijk moet zijn van de docent en zelf een goede keuze moet maken.” Dave: “Mee eens. Alles wat leerlingen meekrijgen

is van betekenis in het LOB-traject en dat bespreken zij natuurlijk met hun mentor. Uiteindelijk moet een leerling zich niet alleen in de breedte ontwikkelen maar ook in de diepte. Zonder de inhoud gaat het niet en daarom is die inhoudelijke verdieping in de D&P- en T&T-routes zo belangrijk.”

Techlab

Behalve een stevig programma en gekwalificeerde docenten heeft de school ook geschikte ruimtes nodig. Dave verheugt zich op een nieuw in te richten Techlab met werkplekken, een onderzoekshoek met licht, geluid en apparatuur. “Kijk maar eens hoe een modern ICT-bedrijf eruit ziet”, zegt hij, “daarmee laat je de aantrekkelijkheid van het vak zien en daag je leerlingen uit. Voor opdrachten waar je de apparatuur niet in huis kunt hebben omdat het nu eenmaal snel veroudert, zullen leerlingen meer buiten de deur zijn en op locatie werken. Maar dat staat nu nog in de kinderschoenen.”

Tips voor scholen

Bas: “Jullie zijn al ver in de ontwikkeling. Wat kunnen andere scholen

van jullie leren?” Dave: “Je kunt veel kennis en vragen van partners in de regio gebruiken; je hoeft het echt niet allemaal alleen te bedenken. Dus ga op zoek naar bedrijven. Niet voor korte, incidentele opdrachten, maar juist voor een duurzame samenwerking.” Bas: “Zonder je eigen rol uit het oog te verliezen natuurlijk!” Dave: “Uiteraard, wij denken vanuit het onderwijs. Maar als docenten zullen wij ook moeten durven loslaten. Als jouw leerling in de praktijk aan een opdracht werkt, ben je er niet altijd bij. Ook zal algemene kennis, zoals een taal of 21e-eeuwse vaardigheden, meer ten dienste moeten staan van de praktijk.”

Informatietechnologie in het vmbo bereidt voor op informatica op de havo. Het mbo kent veel ICT-opleidingen op niveau 3 en 4 waarvoor IT een goede voorbereiding kan zijn. Ook voor creatieve opleidingen als vormgeving en mediagebruik is het belangrijk.

Concept-examenprogramma's: een dynamisch leerproces

Maar liefst 136 pilotscholen zijn in december 2020 gestart met de ontwikkeling van een praktijkgericht programma in het vmbo. Elke school wordt daarbij ondersteund door ontwikkelgroepen met curriculum-experts van SLO, leraren en schoolleiders uit alle onderwijssectoren. Vanaf september volgen meer landelijke en themabijeenkomsten, schoolbezoeken en vragen-uurtjes. Ook kunnen scholen tips en tools uitwisselen op een online community.

Als houvast heeft SLO in samenspraak met partijen uit het onderwijs en bedrijfsleven een conceptexamenprogramma gemaakt dat beschrijft wat leerlingen moeten kennen en kunnen aan het einde van het vmbo. De ervaringen van de pilotscholen worden gebruikt om het examenprogramma eventueel aan te passen.

Het format voor elk vak bestaat uit zes onderdelen:

- A. **Brede vaardigheden** zoals leren samenwerken en communiceren in een organisatie
- B. **Systematisch werken** bijvoorbeeld een ontwerp en een planning maken, opdrachten uitvoeren en het eigen handelen evalueren
- C. **Loopbaanoriëntatie en –begeleiding** waarmee leerlingen hun eigen loopbaanontwikkeling kunnen vormgeven, zoals oriëntatie op een toekomstige opleiding en (loop)baan, reflectie op het eigen handelen en op ervaringen
- D. **Werkvelden** leerlingen moeten kunnen kiezen tussen verschillende werkvelden en contexten
- E. **Programmaspecifieke kennis en vaardigheden** die horen bij een (vastgesteld) vak.
- F. **Vraagstukken** waaraan leerlingen werken waaraan leerlingen werken, zoals maatschappelijke en actuele vraagstukken uit de praktijk.